

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно
Советдэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 251 (6428)
ДЕКАБРИН
21
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1952 он

Сая 20 мунгэн.

МУНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

МАНАЙ РЕСПУБЛИКА ДОТОР (1-дхи ноур).
Л. Черников. — «Караваяев» совхозые хараабди (1-дхи ноур).
XVI областной комсомольско конференци (2-дхи ноур).
ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: К. Шербаков. — Идеологическа хүдэлмэрине тооногуй. Ц. Садовский. — Политическэ эрдэмээ дээшлүүлнэгүй (2-дхи ноур).

Д. Доржиев. — Торидо малай үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэж байна (3-дхи ноур).
Г. Д. Санжеев. — Бурят-Монгол хэлэнэй грамматическа байгуулгые шэнжэлхэ талаар арсалдаата асуудалнууд (3-дхи ба 4-дхи ноуруудта).
РЕДАКЦИДА ЕРЭНЭН БЭШЭГҮҮД: Г. Чесанский. — Ажалай эмхидхэлэй нула дээрэнэ (3-дхи ноур).
Эб найрамдал хамгаалжа арадуудай Конгресс (4-дхи ноур).

Комсомолой хүсэниинь— партийна хүтэлбэридэ

XVI областной комсомольско конференци хаяхан дүүрбэ. Тэрэ хадаа залуушуудай политическэ эдлэхэ ехэтэй байһы. өөрынгөө Эхэ орондо, Ленин—Сталиной агууэхэ партида хизааргүй үнэн сэхэ ба мваг дуратай байһы, манай партинын ямаршье даалгабариине дүүргэхээр бэлэн байһынь дахинаа харуулба.

Конференци болбол комсомольско организацинуудые саашадан бэхжүүлхэ, партинын XIX съездын тэбиһан зорилгонуудые бэлүүлхэ, партийна организацинуудта бүхы хэмжээгээр тухалха, ургажа ябаа залуу үетэниинь коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ улам найнаар эмхидхэхэ гэдэн хүсэл оролдолгын тэмдэг дор үнгэрбэ.

ВЛКСМ-эй обкомой хэһэн хүдэлмэри тухай тоосоото элдхэлхэе зүбшэн хэлсэхэ зуураа, конференциин делегадууд шүүмжлэл ба өөрыгөө шүүмжлэлгэе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэриниин горьтойхон алдуу дутуунуудые элэрхэлбэ. ВЛКСМ-эй обком хадаа комсомольско эхин организацинуудые халирхайгаар хүтэлбэрилнэ гэжэ делегадууд тон зүб тэмдгэлһэн байна. Комсомолой обком болбол тэрэнэй тоосоогоор 1951 оной сентябрь нарада ВЛКСМ-эй Центральна Комитетдэй абанан тогтоомые бодотоор бэлүүлжэ шадаагүй. Энэ ушарһаа хүдэлмэриниин зарим уацастуудта горьтойхон дутагдалууд мүнөөшье үзэгдэнэ. Областной комсомольско организаци республицануудта залуушуудай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриниин хулаар ябуулна. Жэлһээ жэл бүхэмдэ хэһэн зуугаад комсомолууд политическэ ямаршье нураалсада хабаадуулагдангүй. Гадна, үнгэрэгшэ жэлдэ эмхидхэгдэн кружогуудай ба политгургуулинуудай хахадһаа дүүнэ нураалсалгайга программые дүүргээгүй хэн. Комсомолуудай ба залуушуудай политическэ нураалсалые эмхидхэхэ хэрэгтэ энэ жэлдэ ехэ дутагдалууд үзэгдэнэ. Илангага Хорин, Сэлэнгэн, Зэдэн ба бусад зарим аймагуудай комсомолуудай ба залуушуудай нураалсал хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ.

Залуушуудта зориулагдан лекци ба элдхэлхэд үсөөн үнгэрэгдэнэ. Комсомолой горкомуудай, райкомуудай ба айкмуудай дэргэ-дэ эмхидхэгдэн элдхэлхэд болон лекторнуудай группанууд тус бүрүгөөр хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр-бэ зохино туһаламжа үгтэнэгүй, ажал хэрэгтэ өһотойгоор хинтагдангүй. Комсомольско организацинууд болбол культурно-гэгээрэлэй ижи зургаануудай хүдэлмэридэ нулар хабаадалсана. Тиммэхэ иланга хүдөөгэй клубууд, уншалгын айшангууд, улаан булангууд, библиотекэнүүд бүхэли нара соо хаалдтай байдаг. Мүн зарим ушарта дхынгаа талаар нула, алдуутай үжжэ нааданууд, концертнууд клубуудай сценэнүүд дээрэ табигдана. Гадна, комсомольско организацинуудай хүдэлмэриниин эххэн дутагдалуудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, үдээр хадаа хургуулинуудай нураалсал-хүмүүжүүлгын асуудалнуудта бага анхарал хандуулна, агшанарта зохиистой туһаламжа үргэлжэ үзүүлнэгүй. Республикын зарим хургуулинуудта пионерскэ организацинуудай хүдэлмэриинг хангалтагүйгөөр табигданхай. Элдэ гэдэ хадаа нураалсадай успеваестине дээшлүүлхэ ба журамьен байжаруулха хэрэгтэ наад ушаруулна.

Олохон комсомольско организацинууд эмхидхэлэй талаар нула байна. Тиммэхэ илангага колхозуудай хүдэлмэриинг элэрхэлхэе зориулагдан дэлгэрэнги шиндхэбэри баталан абаа. Энэ шиндхэбэри областной комсомольско организациин бэлүүлхэ ябадалданы партинай организацинууд сар үргэлжэ туһалха зорилготой.

Комсомольско организацинууд ажахын ба культурна байгуулантын шухала асуудалуудые шиндхэхэ хэрэгтэнь партинай организацинууд бодото туһалагшаднь байха өһотой.

XVI областной комсомольско конференци хадаа элирүүлгэдэн бүхы алдуу дутуунуудые дары усалха хэмжээнүүдые хараалһан, бүхы комсомольско хүдэлмэриниин хэмжэе саашадан дээшлүүлхэ хэрэгтэ зориулагдан дэлгэрэнги шиндхэбэри баталан абаа. Энэ шиндхэбэри областной комсомольско организациин бэлүүлхэ ябадалданы партинай организацинууд сар үргэлжэ туһалха зорилготой.

Олохон металлургическа предприятиянууд дээрэ үни удаан жэлдэ ажалланай түлөө нэгэн дор үгтэ шан түлээгэжэ эхилбэ. Хүлэй жэлүүдтэ шан абадаг металлургнуудай тоо нилээд олшооно. Тэдэнэй дунда—металлургическа заводуудай электростанцинуудые ашгадаг ба зайбарилгын хүдэлмэришэд, капитална ба-

зуудай комсомольско организацинууд нийтын малажалые хүгжөөхэ, хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшлүүлхэ хэрэгтэ эдлэхэ багатайгаар хабаадалсана. Зарим комсомольско организацинууд социалистическэ мүрсөө өһотойгоор дэлгэрүүлнэгүй, үйлдбэриниин түрүү дүй дүршэлые нэбтэрүүлнэгүй.

Эдэ дутагдалнуудай гол шалтагаанине областной комсомольско конференци тон зүбөөр элирүүлһэн байна. Эдэ алдуу дутуунууд ямар ушарһаа гарааб гэхэдэ, ВЛКСМ-эй обком болбол комсомольско организацинуудые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилдэг, абанан шиндхэбэри-нүүдэ дүүргэлгэдэ өһо тэдгээр хандадаг, комсомольско кадрнуудай урда шаңга эрилтэ табидаггүй байгаа. Комсомолой обком хадаа хүтэлбэрилдэг, абанан шиндхэбэри-нүүдэ дүүргэлгэдэ өһо тэдгээр хандадаг, комсомольско кадрнуудай урда шаңга эрилтэ табидаггүй байгаа. Комсомолой обком хадаа хүтэлбэрилдэг, абанан шиндхэбэри-нүүдэ дүүргэлгэдэ өһо тэдгээр хандадаг, комсомольско кадрнуудай урда шаңга эрилтэ табидаггүй байгаа. Комсомолой обком хадаа хүтэлбэрилдэг, абанан шиндхэбэри-нүүдэ дүүргэлгэдэ өһо тэдгээр хандадаг, комсомольско кадрнуудай урда шаңга эрилтэ табидаггүй байгаа.

Хүдэлмэриингөө алдуу дутуунуудые принципиалнаар элирүүлэн шүүмжэлхэ ябадал областной комсомольско организацинда өһотойгоор дэмжэгдэдэггүй байгаа. Үнгэрхэдөө комсомолой обкомой хүтэлбэрилхэ зарим хүдэлмэрилхэд, ВЛКСМ-эй обкомой секретарьнуудууд байһан нүхэд Гергесов ба Евдокименко гэгшэд шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлхэе дахшаха нэдэлгэ гаргадаг, олонхи ушарта хубхай хошон захиралта гаргадаг байгаа.

Конференци дээрэ элирүүлгэдэн эдэ алдуу дутуунууд үшөө юугээр тайлбарилгандан гэхэдэ, комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ зарим партинай организацинууд өһотой анхарал хандуулдаггүй байна. Партинын хүтэлбэрилдэг тула комсомол хүсэтэй юм гэдэн нүхэр Сталиной заабариине партинай оргонуудай хүтэлбэрилхэ зарим хүдэлмэрилхэд мартанан байна. Комсомольско организацинуудай хүдэлмэриине сар үргэлжэ залан ударидаха хэрэгтэ өһо тэдгээр хандадаг, тэдэнэр үдэр бүриниин туһаламжа үзүүлгэгүй партинын райкомууд ба айкмууд үшөө өсөөн бэш юм. Тэдэнэй тооло партинын Железнодорножэ райком, Зэдэн, Хэжэнгэн ба Прибайкальска айкмууд оролсоно. Жэлдэ шээхэдэ, Зэдэн аймагай колхозуудай нэгшэе партинай организациин комсомольско организациниингаа хүдэлмэри тухай тоосоо бүхэл жэл соо оройдоо хэлсээгүй. Парторганизацинуудай зүгһөө комсомолуудай хүдэлмэридэ нимэ хайша хэрэгээр хандан ябадалтай саашадаа эбсэжэ огто болохогүй.

Комсомольско организацинууд ажахын ба культурна байгуулантын шухала асуудалуудые шиндхэхэ хэрэгтэнь партинай организацинууд бодото туһалагшаднь байха өһотой.

XVI областной комсомольско конференци хадаа элирүүлгэдэн бүхы алдуу дутуунуудые дары усалха хэмжээнүүдые хараалһан, бүхы комсомольско хүдэлмэриниин хэмжэе саашадан дээшлүүлхэ хэрэгтэ зориулагдан дэлгэрэнги шиндхэбэри баталан абаа. Энэ шиндхэбэри областной комсомольско организациин бэлүүлхэ ябадалданы партинай организацинууд сар үргэлжэ туһалха зорилготой.

Манай республика дотор

Залуу уранзохёолшодой конференци-семинар

Байгша оной декабрин 18-да Улан-Удэ городской лекториниин байшан соо Бурят-Монголой залуу ба эхилэн бэшэжэ байһан уранзохёолшодой конференци-семинар эхилбэ. Конференцидэ республикын аймагуудһаа залуу уранзохёолшод олоороо ерээ.

Конференциин эхилэн түрүүшын үдэр «Бурят-Монгол советскэ литературадахи байдал ба залуу уранзохёолшодой зорилгонууд» гэдэн элдхэлхэе нүхэр Ц. Г. Галсанов хэбэ. «Республика дотор хүүгэдэй уранхайнай литературые найжаруулха хэмжээнүүд тухай» элдхэлхэе нүхэр Д. Э. Жалсараяв хэбэ.

Элдхэлхэлүүдэй һүүлээр конференцидэ хабаадагшад өһөдэнгөө шэнэ зохёолнуудые уншаа.

Декабрин 19-д конференци хүдэлмэриг үргэлжэлбэ.

Конференцидэ хабаадагшадта хоёр лекци уншагдан байна. «Социалистическэ реализм хадаа советскэ литературын гол шухала метод мүн» гэдэн темээр нүхэр А. И. Уланов лекци уншаа. «СССР дотор социализмн экономика проблемэнүүд» гэжэ нүхэр И. В. Сталиной зохёол тухай лекцине областной партинай нургуулиин багша нүхэр Ф. И. Аксенов уншаба. Үдлэһиниин залуу уранзохёолшодой зохёолнуудые зүбшэн хэлсэлгэ болоо.

Конференциин хүдэлмэриин үргэлжэлһөөр.

Үнинэй машинистын хүтэлбэрилдэг бригадада

Ороной түмэр харгы дээрэ аяар 40 жыл соо ажаллажа, паровозые жолоодохо талаар ехэ дүй дүршэлтэй болоһон, үнинэй машинист Иван Николаевич Стрельников ПВЗ-гэй транспортна таһагай паровозно машинистнуудай бригадые хүтэлбэрилнэ. Тус бригадын машинистнууд ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбье болзорһоон урид үдүүлэн дүүргэжэ, шэнэ эрлэе утгахын түлөө социалистическэ мүрсөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Үнинэй машинистын хүтэлбэрилдэг энэ бригаданхид горьтой амжалта туйлажа байна. Хэрбээ ноябрь харынгаа даалгабариине 231 процент хүрэтэр дүүргэһэн байгаа наа, мүнөө 1953 оной январь харынгаа даалгабариине мүн лэ амжалтатайгаар гүйсэдхэжэ байна.

Түмэр харгы дээрэ үни удаан саг соо найнаар хүдэлмэрилхэниингөө түлөө Лениной орденээр шагнагданан энэ патриот өөрынгөө дүй дүршэлдэ залуу машинистнуудые эдбхитэйгээр хурган.

Ч. Семёнов.

Улан-Удын Кировой нэрэмжэтэ промартель 1952 оной түсэбье октябрин 4-дэ дүүргээд, түсэбнөө гадуур 600 мянган түхэригэй продукци бүтөөн гаргаһан байна. Нүхэр В. А. Кузнецовой хүтэлбэрилдэг эмалированно амбарта халдэг бригада ноябрингаа түсэбье 135 процент дүүргээ. Мүнөө энэ бригада нормоё үдэр бүри 135—140 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир нүхэр Кузнецов эмалированно амбартын шанарые шаагажа байна. А. Монтаявай фото.

Новаторнуудай творческо ажал

Ленинэй орденото паровозо-вагонно заводой шэрэм шухдалгын цехын рационализаторнууд болон ухаалан зохёогшод үйлдбэриингөө болон Зимовец гэгшэд бии. Цехын стахановец нүхэр Дашидондуков үнгэрэгшэ 11 харын туршада рационализаторнууд 5 дурадхал оруулан байгаа. Тэрэниин үйлдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ, 25 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ.

Тус цехын эрхим стахановецууд Рогатин, Боннер гэгшэд хамтын хүсөөр рационализаторска дурадхалуудые оруулжа, тэдэнэ өһөдөө үйлдбэридэ нэбтэрүүлэн, гүрэнэй эххэн мүнгэ алмаха арга боломжо коллективтэ олоһон. Тэршэлэн цехын механик нүхэр Глодун мүн лэ хэдэн олон рационализаторска дурадхалуудые оруулжа, тэдэнэ өөрынгөө хүсөөр үйлдбэридэ нэбтэрүүлэ.

Заводой ба цехын партинай, профсоюзно организацинууд рационализаторнуудай болон ухаалан зохёогшодой ажал-ябуулгада, тэдэнэй дурадхалуудые үйлдбэридэ түргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ зохино туһаламжа үзүүлдэг юм.

И. Пассек.

Оперо ба баледэй театр шэнэ оперонуудые бэлдэжэ байна

Ленинэй орденото гүрэнэй Бурят-Монголой оперо ба баледэй театрын коллектив шэнэ жэлдэ зориулалт «Саян уулын хормойдо» гэжэ Сергей Рязовай (поэт Ц. Галсановай либретто) шэнэ оперо бэлдэжэ байна. Энэ оперо соо Бурят-Монголой ногагуудай нэгэн болохо Саян уулын хормойдохон ногагта 1930 ондо колхоз тогтоод, тэрэнэй халбаран

бадаржа байһан үе харуулагдаха юм. Энэ оперо урдан театрын сценэ дээрэ «Мэдэгмаша» гэжэ нэртэйгээр табигдадаг байгаа. Заһагданан энэ оперо бурят-монгол арай ажабайдалые зүбөөр харуулна. Тэршэлэн композитор Держинский «Номгон Дон» гэжэ оперо бэлдэхэдэжэ байна.

Б. Мунгунов.

„Караваяев“ совхозые хараабди

Энэ зундаа бидэнэр, Бурят-Монголой зооветинституудай зоотехническэ факультетдэй 6-дахы курсын бүлжэ студентнэр үйлдбэриин практика гараха зуураа, Ленинэй орденото «Караваяев» гэжэ томо үүдэртэй эбэртэ бодо малай совхоздо ошожо ерээбди.

Энэ совхозой коллектив сууда гаранан эбэртэ бодо малай костромской үүлтэрые бии болгоһон байна.

Совхоз энэ үүлтэрые иматгал мичуринска түрүү биологическа науки заабаринуудые наринаар сахын хүдэлмэрилхэниин ашаар бии болгоо.

Костромской үүлтэрей үнээдэй тугалаад, шэргэтэрээ гүй, али наһан соогоо хү үлэггэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэ урданые байгаагүй, мүнөөшье дабагдаагүй рекорд болоно. Жэшээхэдэ, Гроза гэжэ үнөөн нэгэ тугалаад, шэргэтэрээ 16555 литр, Послушница гэжэ үнөөн — 16262 литр хүрэтэр хү үгэнэ. 1930 ондо түрэнэй Краса гэжэ үнөөнэй наһан соогоо 120247 литр хү үгэнэн рекорд хадаа тэрэнэй урда тээ дэлхэй дээрэ байһан 114000 литр хүнэй рекордые 6247 литрээр мичурин. Мүнөө энэ наһан соогоо 100000 литр хү үгөөд, яагаашгөжүй тобир гарган ба ехэ хү үгэдэг занда байһан долооно үнөөн бии. Тинхэдэ, Пышка гэжэ үнөөн гурбадаха тугалахадһаа сүүдхэ соо 62 литр хүрэтэр хү үгэдэг байгаа.

Гадна, костромскон үүлтэрей үнээд амидын шгнүүр ехэтэйгээр, тоһолиг нүдэйгөөр бэшэ бэш үүлтэрииндэ шалгардаг. Энэ совхозой нэгэ үнөөнэй амидын шгнүүр дунда зэргээр 661 килограмм, лүднэй тоһолиг — 3,75 процент байха юм. Мүн 912 килограмм хүрэтэр амидын шгнүүрэй, хүнөөд 4,5—5 процент хүрэтэр тоһолигтой үнээд бии.

Эндэ бидэнэр Кокон гэжэ нэртэй нэгэ эрүү буруу хараабди. Тэрэ жэл хахадтай аад, 536 килограмм амидын шгнүүрэй байба.

Эндэ малые зүбөөр, найнаар эдээдүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана.

— Хэрбээ малые зүбөөр, найнаар эдээдүүлгэдэ байгаа наа, жирэй үнөөнһээ 2—3 мянган литр хү наажа болохо юм — гэжэ энэ совхозой зоотехник, Сталинска шангай лауреат, Социалистическэ Ажалай Герой, хүдөө ажахын науки доктор Станислав Иванович Штейман хөөрэнэ.—Тугалуудые найжарха тэшэн шлүүлэн тулжүүлгэ ба томо болголо хадаа малажал хүгжөөлгын, малай ашг шэмэ үгэлгы дээшлүүлгын хоёрдо шухала услови мүн. Гадна, үнээдые ороондо оруулхадаа буха үнөөн хоёрые шлэн тааруулжа табижа гэшье ехэ удхашанартай.

Энэ совхозой коллектив костромской үүлтэр тинмэ бэлхэнээр ба

Олон үхибүүдтэй эхэнүүд шагнагдаба

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Советэй Президиум болбол СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1944 оной августын 18-най Указай үндсээр, олон үхибүүдтэй бүлэг эхэнүүдые «Эхын алдар» гэжэ орденуудаар ба «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй үмэн-өөшье шагнаба.

9 үхибүү түрэнэн ба хүмүүжүүлхэниингэе түлөө «Эхын алдар» гэжэ 1-дхи шатын орденээр Торин аймагай «Коммунизм» колхозой гэгшүүн Е. И. Савельев, Кударын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн А. М. Котоманова, Байкало-Кударын аймагай Лениной нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн Е. И. Орлова гэгшэд шагнагданан байна.

«Эхын алдар» гэжэ II ба III шатын орденуудаар 32 эхэнүүд шагнагдаба. Тэдэнэй дунда Сэлэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн Нвара Салимзатова, Зэдэн аймагай Чкаловой нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн Д. М. Юдина, Кударын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн Г. Н. Гапатава, Темлюйскэ заводой хүдэлмэришэн эхэнэр А. Ф. Фурман, Улан-Удэ городской Сарилгын-монтажна конторын хүдэлмэришэн эхэнэр В. А. Агафонова болон бусад бии.

«Эхын медаль» гэжэ I ба II шатын медальнуудаар 85 эхэнүүд шагнагдаба. Тэдэнэй тоодо Ивэлгын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой гэгшүүн Д. Л. Лубсанова, Городок городской гэрэй эхэнэр У. И. Ломакина, Баунтын аймагай Солоньевский тосхойн гэрэй эхэнэр Э. Б. Тогмедон, Городок городской олоборилгын артелиин хүдэлмэришэн эхэнэр У. А. Янькова болон бусад оролсоно.

Ангуушадай заншалта сугларалга

Манай республикын хойто зүгэй аймагуудта мүнөө ангуушадай заншалта сугларалга болжэ. Баунтын аймагай Усть-Танаанда, Джилиндэ, Мые ба бусад ногагуудта ой тайһаһаа баялиг олзотой ерөөн ангуушад сугларжа, үбэлэй үеын агнууриин түрүүшын дун гаргаба.

Ангуушад энэ культурууар амарһанайнгаа удаа агнууриин хэрэгсэлнүүдые—дари, номо гэхэ мэтэ ба эдэе хоол элбэгээр абаад, агнууридаа дахяад гаргаба. Калининой нэрэмжэтэ колхозой ангуушад Усть-Танаанда болоһон сугларалгада элбэг олзотой ерээ. Нүхэр Дувагай Басауловай хүтэлбэрилдэг ангуушадай комсомольско-залуушуудай бригада нэгэ харын туршада 1264 хэрмэ барихан байна. Нүхэр Басауловай тушаалһан арһанай нэгэнииньшье номоор гэмтээгдэггүй байба. Энэ мэргэжэлтэ ангуушан хэрмэнэй үнэтэ арһые гутаахагүйн тула шэхэ,нюдэ рүүшье шагаажа буудадаг байна.

Тэршэлэн нүхэр Серовой бригада агнууриһаа эрхим амжалтатай ерээ. Энэ бригада 1000 гаран хэрмэнэй арһа тушаалһан байна.

Мүн энэ ангууша эхэнэрүүд, эдиршүүд мэргэжэлтэ ангуушадһаа дутангүй ажаллана. Жэшээхэдэ, Ирина Уринулова, эгшээдүүнэр Уринулан ба Надежда Басауланууд, 16 наһатай Александр Басаунов гэгшэд ангай үнэтэ арһа түсэбнөө гадуур гүрэндэ тушаагаа.

Н. Сомонова.

Уялгана дүүргэбэ

Городой промышленна эд барья наймаалагд магастинуудай хүдэлмэрилхэд эд бараа худалдаха жэлдэнь түсбэ түсбэ болзоһон урил дүүргэхэ гэдэн уялгана амжалтайгаар бэлүүлжэ байна.

Хүлэй мэдээгэй өһоор Гортгорын 10 магазин жэлэйнгээ түсэбье дүүргээ. Тэдэнэй тоодо түсбэне 107,9 процент дүүргэһэн № 6 магазин (даагшан нүхэр Носкова), 126,8 процент дүүргэһэн № 38 (даагшан нүхэр Овсянкин), № 2 магазин (даагшан нүхэр Мелин) ба бусад оролсоно.

Эдэ магазиннуудай коллективүүд жэлэй эсэс хүрэтэр түсэбнөө гадуур 3 миллион түхэригэй эл бараа худалдаха гэжэ шиндхэлн байһа.

Н. Гроссмант.

Үни удаан жэл ажалланай түлөө 500 миллион түхэригэй шан үгтэбэ

Ороной металлургическа предприятиянууд дээрэ үни удаан жэлдэ ажалланай түлөө нэгэн дор үгтэ шан түлээгэжэ эхилбэ. Хүлэй жэлүүдтэ шан абадаг металлургнуудай тоо нилээд олшооно. Тэдэнэй дунда—металлургическа заводуудай электростанцинуудые ашгадаг ба зайбарилгын хүдэлмэришэд, капитална ба-

рилгын таһагуудай, коксохимическэ, горнорудна предпрятинуудай хүдэлмэришэд, тэршэлэн «Главторчерметын» предпрятинуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилхэд ба хүдэлмэришэд байлсана.

Металлургнууд үни удаан жэл ажалланайнгаа түлөө 1952 ондо 500 миллион гаран түхэриг абаха байна.

(ТАСС).

Л. Черников, Зооветинституудай 5-дахы курсын студент.

XVI областной комсомольско конференци

Залуушуулай дунда ябуулагдаха идеологическа хүдэлмэриэ найжаруулха

Областной комсомольско конференци декабрин 15—16 боложо дүүрэн байна.

ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэри тухай тоосоот элдхэл комсомолой обкомой секретарь нүхэр Н. В. Бутанов хэлээн байна.

Партияна организацион хүтэлбэри дор манай областной комсомольско организацион залуушуулы коммунистическээр хүмүүжүүлхэ, республикыннай ажалшаддай урда парти, правительствын табиган зорилгонуудыг шиндэхэ хэрэгтэ тэдэниэ эдэбхитэйгээр элсүүлхэ талаар тоосоот үе соого багабэш хүдэлмэри хэлээн байна.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XIX съездын шиндэхэбэринуудыг, съездын түгсхэлэй аседани дээрэ нүхэр Сталиной хэлээн түүхэтэ үгсэ, «СССР дотор социализмн экономика проблемазүүд гэжэ тэрэнэй гайхамшата зооһооныхэ бүхэ советскэ арад мэтэ, манай Бурят-Монголой комсомолцууд ба залуушуул туйлай ехэ баяр баясханайгаар уртаба. Хүдөөгэй ба городской залуушуул СССР-ыг хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэбэ амжалтатайгаар бэсүүлдхэ түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэжэ байна, — гэжэ элдхэлшэ тэмдэглэбэ.

Ажакан ба культурна байгуулалта эдэбхитэйгээр хабалдансанайнгаа түлөө тоосоот үе соо 986 хүбүүд, басагад ВЛКСМ-эй ЦК-гэй ба обкомой хүндэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Социалистическэ мурсыөөндэ оролсожо, эрхим хайн үрэ дун туйлаһанайн түлөө колхозуудай 100 гаран комсомолцуудта ВЛКСМ-эй обкомой хүндэлэй грамотанууд үгтэнэ байна. Мүнөө нийтын малажал дээрэ 5 мянга үлүүтэй комсомолцууд ба залуушуул хүдэлмэрилнэ.

Гэбшэе, промышленна предприятинуудай, колхозуудай, МТС-үүдэй комсомольско организационуудай хүдэлмэридэ горьтой дутагдалнууд бян юм.

ВЛКСМ-эй айкомуд, горкомууд ба райкомуд үйлдэрин түүндэ дүршэлы залуушуулай дунда нулаар нэбтэрүүлнэ, социалистическэ мурсыөө үшөө хангалтагүйгээр эмхидхэнэ. Комсомолцуудай ба залуушуулай зүгһөө ажалай журам эдэбхэ баримтанууд үзэгдэнэ. Хүдөө ажакын артелиин Уставны эдэбхэ абадал үгнэрхэдэ зарим комсомолцуудай зүгһөө аргалана.

XV областной конференциин шиндэхэбэриэ ба комсомолой Бурят-Монголой обкомой хүдэлмэри тухай ВЛКСМ-эй ЦК-гэй тогтоолы дүүргэлтэ болгон, республикыннай оло-

хон комсомольско организационууд залуушуулай политическэ гэгээрэлы тодорхойгоор хүтэлбэрилдэ боллоо. Гэхэ зуура, энэ талаар үгсэ горьтой дутагдалнууд бин. Үгнэрэгшэ жэлэйхнээ политкружоудай тоо мүнөө үсөөрөө. Зарим кружоудай ба политкружоудай занягинууд идейн доодо хэмжээндэ үгнэргэгдэнэ. Олохоц хурагшад занягинууднаа гэгэдэнэ. Даалгадан хэрэгтэ зарим пропагандистнууд харюусалга багатайгаар хандана.

Тимэнээ зорилго юуб гэхэдэ, түбхын түрүүндэ, залуушуулай дунда ябуулагдаха идеологическа хүдэлмэриэ эрид найжаруулха шукалда. ВЛКСМ-эй ЦК-гэй X пленумэй тогтоолы дүүргэлтэ болгон, комсомольско организационууд хадаа партиин XIX съездын шиндэхэбэринуудыг, «СССР дотор социализмн экономика проблемазүүд гэжэ тэрэнэй гайхамшата зооһооныхэ бүхэ советскэ арад мэтэ, манай Бурят-Монголой комсомолцууд ба залуушуул туйлай ехэ баяр баясханайгаар уртаба. Хүдөөгэй ба городской залуушуул СССР-ыг хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэбэ амжалтатайгаар бэсүүлдхэ түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэжэ байна, — гэжэ элдхэлшэ тэмдэглэбэ.

Манай хүдэлмэриэхэ алдуу дутуунуудай гол шалтаган юуб гэхэдэ, областной комсомольско организациондэ шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэн хангалтагүйгээр дэлгэрүүлэгдэлгэ ябадал мүн. ВЛКСМ-эй обкомой бюро (секретарьнуудаар байһан нүхэр Гергесов, Евдокименко, Рандин гэгшэд) дороһоо гараһан шүүмжэлхэ ажалгалтануудыг дэмжэлэггүй, үнэн зүб шүүмжэлэлы хабашаа нэдэлгэ гаргадаг байгаа.

КПСС-эй областной комитет болбол шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэдэ буруугаар хандааг ябадала дары усадхаха гэжэ ВЛКСМ-эй обкомдэ заагаад, нүхэр Гергесов, Евдокименко, Рандин, Бугай гэгшэдэ партийна эзэм тон зүб үгшэнэ байна. Өөрыгөө шүүмжэлгэ, илангаяа дороһоо шүүмжэлгэ областной комсомольско организациондэ мүнөөшье үшөө нулаар дэлгэрүүлэгдэнэ.

Нүхэдүүд! Партиин XIX съездын табиган асар ехэ зорилгонуудыг амжалтатайгаар бэсүүлдхэн тундаа бүхэ областной комсомольско организациондэ хүдэлмэриэ үйлдэхэбэриэ найжаруулха ёһотойбди. Конференциин делегалууд хадаа ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэриин дутуу дундаһуудыг сүм элрүүлжэ, тэдэниэ усадхаха тодорхой хэмжээнүүдыг хараалха зэргэтэй.

1952—1953 онуудай хуралсалай жэл хангалтагүйгээр үгнэргэгдэжэ байна. Республика дотор 60 кружоуд ба политкружоудууд мүнөө хүрэтэр нэгтшэ занягинууд болоод, 4 мянга 500 гаран комсомолцууд политическэ ямаршье хуралсалда хабалдуулагдаагүй.

Комсомолцуудай ба залуушуулай политическэ хуралсалай элэ эхэ дутагдалнууд ВЛКСМ-эй обкомой пленумүүд дээрэ хэдэнтэ тэмдэглэгдэнэ, пропаганда ба агитацион таһагай, нүхэр Хандажаповагай хүдэлмэри эрид хурсаар шүүмжэлэгдэнэ байгаа. Шүүмжэлэлы тон зүб гэжэ хэдшэ зүбшөөрдөг байбаше, дутагдалнуудаа усадхаха талаар нүхэр Хандажапова ямаршье хэмжээ абанагүй. Дороһоо гараһан шүүмжэлдэ тэрэнэй хайша хэрэгээр хандаһан ябадалтай ВЛКСМ-эй обкомой бюро эбсэдэг байгаа гэжэ ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн нүхэр Гасков шүүмжэлэбэ.

Комсомолой Железнодорожно райкомой секретарь нүхэр Асеева үгэ хэлэхэ зуураа, залуушуулай дунда ябуулагдаха идеологическа хүдэлмэриин дутагдалнуудыг шүүмжэлэн байна.

ВЛКСМ-эй обкомой пропаганда ба агитацион таһаг политическэ хуралсал тухай элдэб тоо мэдээнүүдыг суглуулаад лэ, харин кружоудай болон политкружоудай занягинуудай идейн хэмжээндэ оройдоо анхрал табинагүй— гэжэ нүхэр Асеева хэлэбэ.

Үнэхөөрөө лэ элдэб тоо мэдээнүүдыг суглуулаад лэ, харин эмхидхэлэй хүдэлмэри найнаар ябуулха, политическэ хуралсалыг бодотоор хүтэлбэрилхэ арга абдан болоодоггүй. Тоосоот үе соо манай таһагта 7 инструкторнууд хэлгэгдэнэ. Мүнөөшье үшөө хоёр инструкторгүй

Колхозуудай комсомольско организационуудай хүдэлмэридэ онсо анхрал хандуулха

Колхозой комсомольско организацион секретаряар хоёрдох жэлэ хүдэлмэрилжэ байна. Теэд комсомолой обкомой хүдэлмэрилэгшэд намайше танихагүй, би тэдэнишье танихагүй. Юуб гэхэдэ, обкомой хүдэлмэрилэгшэд колхозуудай комсомольско организационуудта үсөө ошодог. ВЛКСМ-эй обком хадаа колхозуудай комсомольско организационуудтай, залуушуулай холбоо барисаагүйгээр хүдэлмэрилэг гэжэ делегалууд тон зүб шүүмжэлнэ гэжэ Бицурин аймагай Ждановой нэрэмжэтэ колхозой комсомольско организацион секретарь нүхэр Аюшев хэлэбэ. Саашан тэрэ хадаа ингэжэ мэдүүлэбэ: ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй залуушуулай ажабалдэлы найнаар мэдэлэггүй. Жэ-шээхэлдэ, худалдаа наймаанай асуудал абажа үзэе. Манай колхоздо худалдаа наймаанай 4 отделени бин. Теэд тэдэндэ моточикулнууд ба бусад үнэтэ хэргэсэлүүднээ байтагай, костюмууд болон пальтонуудыг байдаггүй. Комсомолой хүтэлбэрилхэ хүдэлмэрилэгшэд юу хараһа гэшөө? Энэ жэлдэ манай колхоз элбэг баян ургаса хуржаа абаа, малажал хүгжөөхэ түсэбэ дүүргэбэ. Колхозинуудай, тэрэ тоодо колхозой залуушуул улам баян сула боложо байна. Мүнөөдөр хүбэнтэй тужуукаар ябаһаа, үглөөдөр сэмбэ пальто, хял-

байнабди. Обкомой секретарьнууд, бюорогой гэшүүд политическэ хуралсалай дутагдалнууд тухайда хоорондоо хэлсээд лэ, харин тэдэниэ усадхаха талаар зохио хэмжээ абадаггүй байгаа гэжэ конференци дээрэ нүхэр Хандажапова мэдүүлэбэ.

Удаань үгэ хэлээн конференциин делегат нүхэр Белкин залуушуулай дунда идеологическа хүдэлмэри найжаруулха гшэн ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй заабарине республикыннай комсомольско организацион хангалтагүйгээр бэсүүлдхэ гэжэ тэмдэглэбэ.

Партиин XIX съездын шиндэхэбэринуудыг залуушуудта таһбарилжа үгэхэ хэрэг зарим комсомольско организационуудта муугаар эмхидхэлэгдэнэ. Уласхоорондын ба манай оройной дотоодон байдалай шуала асуудалуудаар комсомолцуудай ба залуушуулай дунда лекци, элдхэл болон хөөрлөдөөндү үсөөн үгнэргэгдэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Лекционно пропаганда болбол залуушуулы коммунистическээр хүмүүжүүлгэн шуала хубинь мүн, — гэжэ ВЛКСМ-эй Улан-Удын городской райкомой секретарь нүхэр Иванов хэлэбэ. Манда штатнабэшэ элдхэлшэдэй группа эмхидхэгдэнэ. Тэрэнэй хүдэлмэриэ комсомолой обком отондэ хонирхолдоггүй. ВЛКСМ-эй райкомуд ба айкомудта бэлдэхэгдэнэ лекцинууд обкомой зүгһөө элдхэгдэдэг байгаа гэжэ тоосоот элдхэл дотор хэлэгдэнэ. Теэд энэ үе соо билэндэ оройдоо гурбан лекци эльгээгдэнэ байгаа. Манай райком ВЛКСМ-эй обкомдэ ойрохон юм. Тоосоот үе соо ВЛКСМ-эй обкомой нэгшэе хүдэлмэрилэгшэ манай райкомой залуушуулай урда лекци, элдхэл уншаагүй.

Колхозой комсомольско организацион секретаряар хоёрдох жэлэ хүдэлмэрилжэ байна. Теэд комсомолой обкомой хүдэлмэрилэгшэд намайше танихагүй, би тэдэнишье танихагүй. Юуб гэхэдэ, обкомой хүдэлмэрилэгшэд колхозуудай комсомольско организационуудта үсөө ошодог. ВЛКСМ-эй обком хадаа колхозуудай комсомольско организационуудтай, залуушуулай холбоо барисаагүйгээр хүдэлмэрилэг гэжэ делегалууд тон зүб шүүмжэлнэ гэжэ Бицурин аймагай Ждановой нэрэмжэтэ колхозой комсомольско организацион секретарь нүхэр Аюшев хэлэбэ. Саашан тэрэ хадаа ингэжэ мэдүүлэбэ: ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй залуушуулай ажабалдэлы найнаар мэдэлэггүй. Жэ-шээхэлдэ, худалдаа наймаанай асуудал абажа үзэе. Манай колхоздо худалдаа наймаанай 4 отделени бин. Теэд тэдэндэ моточикулнууд ба бусад үнэтэ хэргэсэлүүднээ байтагай, костюмууд болон пальтонуудыг байдаггүй. Комсомолой хүтэлбэрилхэ хүдэлмэрилэгшэд юу хараһа гэшөө? Энэ жэлдэ манай колхоз элбэг баян ургаса хуржаа абаа, малажал хүгжөөхэ түсэбэ дүүргэбэ. Колхозинуудай, тэрэ тоодо колхозой залуушуул улам баян сула боложо байна. Мүнөөдөр хүбэнтэй тужуукаар ябаһаа, үглөөдөр сэмбэ пальто, хял-

гааһан буд костюм үмдэхэ дуран хүрэнэ. Эдэ бугдыг хараадаа абажа, залуушуулай улам уржата байгаа эрилтэнүүдтэ анхралтайгаар хандаха шукалда.

Комсомольско организационуудай хүдэлмэридэ парторганизационууд туналамжа үзүүлэгүй. Манай аймагта нэгшэе колхозой партийна организацион комсомольско организацион секретариин тоосоо энэ жэлдэ шагнадагүй байха юм, — гэжэ ВЛКСМ-эй Здын айкомой секретарь нүхэр Лумбунов шүүмжэлэбэ. Колхозуудай комсомольско организационуудта саг үргэлжин туһаламжа хэрэгтэй. ВЛКСМ-эй обкомой шэнэ состав хадаа конференциин делегалуудай шүүмжэлхэ ажалгалтануудыг хараадаа абалсан, комсомольско эхин организационуудай, илангаяа колхозуудай комсомольско организационуудай хүдэлмэридэ гэрэ бүри анхрал хандуулха бээ гэжэ найдагдана.

Бицурин аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой комсомольско организацион секретарь нүхэр Шагжатаров ингэжэ хэлэбэ: «Бурят-Монгольский комсомолец» газетэ колхозуудай комсомольско организационуудай секретарьнуудта туһаламжа болгон һий һайн статьянуудыг толидоггүй, кружогуудта, политкружоудуудта занягинуудай хайшан гэжэ үгнэргэгдэдэг тухай бэшэдэггүй.

Шиндэхэбэринуудынгэ гүйсэдхэлыгэ саг үргэлжэ хинан шалгаха

ВЛКСМ-эй обком элдэб асуудалуудаар олон тоото шиндэхэбэринуудыг баталан абадаг байбаше, тэдэнишье гүйсэдхэлыгэ хинан шалгадаггүй гэжэ конференци тэмдэглэнэ байна.

Комсомолой обком муубэшэ шиндэхэбэринуудыг баталан абадаг. Теэд, тэдэнишье гүйсэдхэлыгэ саг үргэлжэ хинан шалгадаггүй. ВЛКСМ-эй Мухаршэбэри айкомой хүдэлмэри тухай асуудал обкомой бюорогой аседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэ, шиндэхэбэри гаргагдан байгаа. Энэнишье хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһан тухайда ВЛКСМ-эй обком удаань отто хонирхоогүй юм. Мүн бусадшье шиндэхэбэринуудтэ обкомой хүдэлмэрилэгшэд имэрхүүгээр хандадаг гэжэ конференциин делегат нүхэр Ановс тэмдэглэбэ.

ВЛКСМ-эй обкомой III ба VI пленумууд залуушуулай дунда идеологическа хүдэлмэриэ найжаруулха тухай шуала шиндэхэбэринуудыг баталан абаһан байгаа. Асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, шинд-

Тосоот элдхэл тухаша хамта 32 хүн үгэ хэлэбэ. Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарьнууд нүхэр А. У. Халалов, Ф. И. Кашинков, БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлгшэ нүхэр Б. Л. Лобсанов гэгшэд хабалдансан байна. Конференци хадаа зүбшэн хэлсэвэн асуудалаараа дэлгэрэнгэ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: XVI областной комсомольско конференциин делегалууд (Зүүн гарбаа) Занрай аймагай Барг Марксын нэрэмжэтэ колхозой ветфельдшэй Екатерина Дугаржапова, Здын аймагай «Галын Очи» колхозой хаалшан Тейтэ Жугуурова, Иволгин аймагай «Коммунизм» колхозой хаалшан Барг-Тайга Бамбуева, Байкало-Бударын аймагай Лениной нэрэмжэтэ колхозой хаалшан Дина Шустова, Хэжэнгай аймагай «Коммунизм» колхозой хаалшан Барг Берисова, Салагын аймагай Барг Марксын нэрэмжэтэ колхозой хүнэй-товариш пленменной формын үгэтчица Тейя Чуатумова гэгшэд байна.

3. Веснинагай фото.

ПАРТИНА АЖАБАЙДАЛ Идеологическа хүдэлмэриэ тооногүй

«Манай кадрнууд бултадаа, хэншье илгагүй бултадаа, өөһэдэнигөө идеологическа хэмжээ эдэбхэ лүүлхын түлөө хүдэлмэрилхэ, ажабайдалнаа таһаран гэгэдэхгүй ба партиин зорилгонуудыг дүүргэжэ шадаха байхын тула партиин политическэ баян дүй дүршэлыг шудалха уялгатай» гэжэ нүхэр Маленков партиин XIX съезд дээрэ хэлэбэ.

Энэ заабарине бэсүүлэн, коммунистуудай идеино-политическэ хэмжээ дээшлүүлхэ хэрэгтэ партийна организационууд онсо анхрал хандуулха уялгатай.

Улан-Удын городской радиоуэлай партийна эхин организацион (секретарийн нүхэр Зиновьев) коммунистуудайнгаа идеино-теоритическэ хэмжээ дээшлүүлхэ хэрэгшэ тооногүй. Энэниэ юун гэршэлнэбэ гэхэдэ, партиин түүхын Хуряангы курс шудалха кружок эмхидхэгдэжэ, тэрэндэ 10 хүн хураха болоһон аад, мүнөө хүртэр нэгшэе занягинууд бэлдөөгүй. Парторганизацион секретариин орлогшо, инженер-экономист К. М. Халбаева пропагандистаар томилогдон болобошье, элдэб шалтаган урдаа баряад занягинууд үгнэргэгдэггүй байха юм.

Нүхэр Сталиной биографи шудалха кружогыг коммунист Климов хүтэлбэрилнэ. Энэ кружоктэй 18 хурагшадтай тон үсөөниин занягидла ябана. Жэсээхэлдэ, октябрин 22-то болоһон занягидта 4 хүн,

октябрин 29-дэ болоһон занягидта — 5 хүн байгаа. Ийн баримтанууд мүнөөшье ушарна. Кружоктой олон хурагшад, тухайлбал, нүхэр Галинская, Номынрыгин, Наваскин, Копорский ба бусад жэлэй эхиннээ хойшо нэгтшэ занягидта ябаагүй.

Теэд партийна организацион халдэ дутагдалнуудтай эбсэдэг байха юм.

Хүдэлмэрилэгшэдэ политическэ талаар хүмүүжүүлхэ, мэргажэ шадабариниэ дээшлүүлхэ, социалистическэ мурсыөө эмхидхэхэ эрилтэ анхрал багаар табигдал дээршээ радиоуэл муугаар түдэлмэрилнэ. Тэрэнэй хүдэлмэри энэ жэл соо хэдэн оло дахин хамтажа, хамтада 3 сүүдэхэ үдүүрсэг соо зогсон байха юм. Хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай журам буура Алжалаа гарадаггүй ба гэгэдэнэ баримтанууд бин.

Хүдэлмэрилэгшэдэй боюн мээрлыгэ дээшлүүлхэ гэжэ тэдэни эдэбхине ехэ болгохо, ажал түдэлмэриэ найжаруулха шуала урда мүн гэжэ радиоуэлай малажал нүхэр Климов, парторганизацион секретарь нүхэр Зиновьев ба хүдэлмэрилэгшэдэй комитедэй түрүүлгшэ нүхэр Балтер гэгшэ ойлгожо, идеологическа хүдэлмэри тооногүй ябадала эрид шууд болжуулха ёһотой.

К. Шербани.

Политическэ эрдэмээ дээшлүүлнэгүй

Улан-Удын горсоветэй гүйсэдкомой партийна организацион дээрдэ партиин түүхэ шудалха табан кружок, политэкономи шудалха нэгэ кружок, политкружоули эмхидхэгдэнэ. Политэкономийн кружогыг Москвакэ түсэбэлгын институт нахан дүүргэнэ нүхэр Аюшин хүтэлбэрилнэ. Тэрэ хадаа занягинууд шадамараар ба хонирхолтойгоор үгнэргэгдэжэ. Хурагшадын занягидууд дуратайгаар эржэ, үзэһан материалнуудаа найнаар ойлгодог, консекта табидат байна. Энэ кружоктой хурагшад «үйлэдбэрилгын капиталистическэ арга яаж бин болооб?» гэжэ темэ үзэжэ дүүргэбэ. Удаадахи занягидууд «Эд товарнууд ба мүнөө» гэжэ темэ үзэжэ эхилжэ байна. Тэршэлэн бусад кружогуудай хурагшад хуралсалай түсэбэй ёһоор материалнуудаа гарана.

Олон коммунистууд ба партийнабэшэ хүдэлмэрилэгшэд марксизм-ленинзмн теорине бээ дагаад найнаар шудална. Гэхэ зуура, харюусалгатай тухашаа хүдэлмэрилэгшэд байдаг зарим нүхэр бээ дагаад хураһанбди гээд, кружогуудта оного хураһаа арасадаг байна. Теэд энэгээр халхаша

хээд, үнэндөө политическэ бэлдэнэ оройдоошье дээшлүүлэггүй юм. Тэдэни тоодо Улан-Удэ тоодой главна архитектор нүхэр Шолов ороно. «Хэр ээргээр хураһа байнаба?» гэжэ асуухада, нүхэр Павлов ингэжэ харюусана: «Марксизм-ленинзмн үйлдэхүүныг шудалла гайн дуранай хэрэг мүн. Намда, дэхэдэ эрдэмтэй хүндэ, хураһа тухай хэншье эрилтэ элсэхэгүй». «Демократическа революци социал-демократийн хоёр таһаг гэжэ В. И. Лениной зооһооно декабрин 15 хүртээр үзэжэ дүүргэжэ түсэб табиган аад, нүхэр Павлов тэрэ номоо мүнөө хүртэр үзэжэ эхилэгүй. Тинхэдэ нүхэр Павлов ба Кальди гэгшэд сулгэбүгдэ гэжэ шалтагад, политическэ бэлдэнэ оройдоошье дээшлүүлэггүй.

Өөрыгөө болбосоруулхын туһаар үргэлжэ хүдэлгэ, марксизм-ленинзмн творческоор шудалхын туһаар занягинуудыг амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха юм. Мүнөө саашаада ойлгожо, политическэ бэлдэхэлэ дээшлүүлхэ эрилтэ анхрал сээр табидат болжуулха уялгатай.

Ц. Садоскин.

Колхозой коммунистууд табанжэлэйнгэ түсэбэ зүбшэн хэлсэнэ

Гурджаани. (Грузинска ССР), декабрин 13. (ТАСС). Сталиной нэрэмжэтэ хүдөө ажакын артелиин (Карданахи тосхон) коммунистуудай партийна нэмэл сулган колхозой табанжэлэй түсэбэй проектын хаража үзэбэ. Түүшээр энэ асуудал партийна арбан группада зүбшэн хэлсэгдэжэ, колхозинуудай дуралхалууд суглуулагдаба.

Тус суглан дээрэ элдхэл хэһэн колхозой правленийн түрүүлгшэ Михаил Чахушвили ингэжэ хэлэбэ: «СССР-ыг хүгжөөхэ табадахи табанжэлэй түсэб тухаша партиин XIX съездын директивнууд газар-таряалангай культурныг саашаан дээшлүүлхэ, манай артельнэ ажа-

хын бүхэ халбаринуудыг хүтэлбэрилхэ эрилтэ байна. Табанжэлэй эсэстэ гектарнаа центнер тарья, уһалагдаг ганаа—35 центнер шаданг, 100 центнер виноград абахада колхоз найдана. Уһалагдаг тарья талмай дүрбэ-таба дахин гэдэхгээр хараалдана. Колхозой тээрмэ, лесопилка, тоһоной мовод ба силосорезкэ мүнөө элсэхэ энергээр хүдэлгэдэнэ. Тарья оролгогшэ, малай фермнууд дээр тэжээл буйлуулга, үнээдэй хураһа, хонидой нооно хайшаланг табанжэлэй вүүлшын жэлдэ ханириворилгэдхэ байна. Тухай үйлдбэрилгэ саашаан хураһа хын тулада тугова шэнэ логонг байгуулагдана.

Комсомольско кадрнууды зүбөөр шэлэн дэбжүүлхэ ба хүмүүжүүлхэ

ВЛКСМ-эй обкомой бюро болбол комсомольско кадрнуудыг шэлэн дэбжүүлхэ ба хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эхэ алдуу дутуунуудыг гаргаа, тэдэнишье идейн ургалта, политическэ хуралсал тухайда зохио анхрал табидатгүй байгаа гэжэ конференци тэмдэглэбэ.

ВЛКСМ-эй обкомой хүдэлмэридхи гол дутагдалнуудай нэгэнишье юуб гэхэдэ, кадрнуудтай, эдэбхитэйгээр ябуулагдаха хүдэлмэри областной комсомольско организацион хангалтагүйгээр табигданхай, — гэжэ ВЛКСМ-эй Кабаскын айкомой секретарь нүхэр Боаркин хэлэбэ. Тоосоот үе соо 270 комсомольско хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо комсомолой айкомудтай 20 нэгдэхэ секретарьнууд, 33 хоёрдох секретарьнууд хүдэлмэригөө сүүлэгдөө. Комсомольско эхин организационуудай секретарьнууд эхэ олоороо хэлгэгдэнэ байна. XV областной комсомольско конференци дээрэ хунгаданан хүдэлмэрилэгшэднээ оройдоо хоёр хүн ВЛКСМ-эй обкомой аппаратда үлэнхэй. Энэ дутагдал юун дээршээ үзэгдэнэ гэхэдэ, нэгдэхээр, комсомольско хүтэлбэрилхэ хүдэлмэрилэгшэднээ шэлэн олохо хэрэгшэ обкомой бюро буруугаар эхилдэг; хоёрдохоор, тэдэнишье хуралсалда тон бага анхрал хандуулдаг байгаа.

ВЛКСМ-эй айкомдэ хүдэлмэрилэгшэ эхилдээр хахад жал болобо— гэжэ комсомолой Тунхэнэй айкомой секретарь нүхэр Балдас хэлэбэ. Урдань комсомольско хүдэлмэридэ хүдэлмэрилэгшэ үзөөгүйб. Аппардайннай олонхи хүдэлмэрилэгшэд комсомольско хүдэлмэри найтар мэдэхэгүй, энэ хүдэлмэридэ нахан дэбжүүлэгдэнэ нүхэл юм. Энэни тухайда мэдэбшье, ВЛКСМ-эй обкомой бюро зохистэй туһаламжа манда үзүүлнэгүй. Обкомой секретарь нүхэр Хандажапова, инструктор нүхэр Мурзина манда ершэн аад, ямаршье туһаламжа үзүүлнэгүйгээр бусаһан байха юм. ВЛКСМ-эй айкомудтай нэгдэхэ секретарьнуудай семинар оройдоо үгнэргэгдэнэгүй.

Паровозо-вагонно заводой цехүүдэй комсомольско организационуудай секретарьнуудай семинар дээрэ элдхэл хэхэ гэжэ обкомой хүдэлмэришэн залуушуулай таһагыг даагша нүхэр Бизюкин ершэн байгаа, — гэжэ конференциин делегат нүхэр Ганичев хэлэбэ. — Ямаршье бэлдэхэгүйгээр ершэн дээршээ түрүүн нэмэлтэ элдхэлхэ гэжэ гээд, удаань би үгэ үлүүдхэ хэлэбэ тэрэ мэдүүлэн байна. «Энэнишье амар нүхэр гэшээб? Ержэ, трибунай саада тэд байд гээд, оромтой юушье хэлэнгүйгээр, далаа хабашаад ябашаба. Иймэ элдхэлшэ манда хэрэггүй» гэжэ нүхэр Бизюкин тухайда комсомолцуудай хэлсэбэ гэнэ.

ВЛКСМ-эй обкомой бюорогой гэшүүн нүхэр Бугай үгэ хэлэхэ зуураа, комсомольско кадрнуудай дундахи хүдэлмэри мартаһан ябадал областной комсомольско организациондэ хүдэлмэриэ найжаруулха хэрэгтэ наад хэн гэжэ мэдүүлэбэ.

Минин ханахада, комсомолой обкомой хүдэлмэрилэгшэд комсомольско жириэй хүдэлмэрилэгшэдтэ жэшээ хуруулагдагүй, тэдэниэ ёһотойгоор ударидаггүй ба хүмүүжүүлэггүй байна гэжэ нүхэр Бугай хэлэбэ. Обкомой бюорогой гэшүүд нүхэр Евдокименко, Манжигеева, Санданов гэгшэд комсомольско бүридхэлдэ өөһэдөө ороогүй аад лэ, комсомолцууд гэшээбди гэжэ бээ нэрлэдэ, комсомольско значогуудыг үбсүүндэ зүүгэдэ ябанад. Комсомольско журамые өөһэдөө сахингүйгээр, яагаад комсомольско организационуудай хүдэлмэриэ залан ударидаха шадаха юм.

Республикын комсомольско организацион бэхжүүлхын тулада нүхэр Евдокименко партийна аппаратнаа эльгээгдэнэ байна. Теэд, тэрэнэй хүтэлбэрилдэг хүдэлмэришэн залуушуулай ба сэрэгэй-физкультурна таһагууд тон муугаар хүдэлмэрилнэ. Эхилнэ хэрэгшэ нүхэр Евдокименко эсэстэнэ хургэдэггүй, Занрайин, Хорин, Хэжэнгай аймагуудта ошод, тэндэ юушье хэнгүйгээр бусаһан байна. Комсомолой Улан-Удын горкомой секретаряар би 6-дахн нараяа хүдэлмэрилжэ байнаб. Теэд нүхэр Евдокименко, мүн обкомой бусадшье секретарьнууд намтай нэгшэе удаа хөөрлөдөөгүй гэжэ тэрэ шүүмжэлэбэ.

Торидо малай үбэлжэлгэ хангалтагуйгөөр үнгэргэгдэжэ байна

Торин аймагйаа колхозууд малай үбэлжэлгэд хангалтагуйг бэлдэхэн байна. Үбэл тэс бэлдэхэ түсэб аймаг дотор 42 процент дүүргэгдэ. Малай байрануудыг шэнээр барихуушан байрануудаа заабаха талаар аймагйаа олонхи колхозууд өөдтэй юумэ жээгүй. Аймагйаа малай үсхэбэрлэхэ жэлэйнгэ түсэб бүхэ түрэлөөр дүүргэ нэгшэе колхоз байхагүй.

Малай үбэлжэлгын эхилэн сэг хойшо аймагйаа колхозууд нис олон толгой малнуудыг гаргаан, харуунаа муунаа шонь аджуулан, хүлөөр үгы болго ба үхүүлэн байха юм. Жэнь гансахан ноёр барын турда «Улаан-Бургалтай» колхоз рүүлэгшэнь нүхэр Б. Ванданэв гаран толгой мал үхүүлэн бай- Тинхэдэ, «Коммунизм», Лениний, рдөөлэй нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд олон малаа үхүүлэ. «Коммунизм» колхоз малайнгаа илжлгэе илангаа муугаар үнэгшэ байна. Энэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Грачкин, партийна аннэсэгийн секретарь нүхэр Гокин) түсэбэй ёшоор 18 мянган гнэр үбэл тэжээл бэлдэхэ 6170 центнер бэлдэхэн бай- Тинхэдэ типовой 6 байрануу- шэнээр бариха байханаа муу болотор нэгшэе байра баряа- хуушан байрануудаа гүйсэд барилдаагүй, малшадайгчаа гэр- рые дулаалаагүй, тон муу бай- да байгана. Үбэл тэжээлэй бар- бэлдэхэгдэн байбашье, со- о болон зельнко соможэ абаха- лмэри колхозой правленэй эм- хэнгүй. 300 гаран гектарай зю- ко сабшаданан зангаараа—са- дорор, 1210 гектарай соломо- дээрэ сомогдоогүй хэбтэнэр. Эр нимээнэ колхозой олон тоо- малнууд сомогдоогүй хэбтэнэр- энко болон соломотой полинууд гүүр бэлшжэ ябана. Гадна, за- колхозингууд зельнко ба соло- умсынгоо малаа эдюулхээ гэр- шэрэлэг болдо.

Малайны гүүртэнүүд болон ота- галдаа кормушканууд байхагүй, үбэл малай хүл доронь хаяг- даа үтэнэ. Жэшэнь, Подхулоча, Байба, Бага Байба, Шаманка нэ нотогуудтаа гүүртэнүүд ма- үбэлжэлгэд хангалтагуйгөөр үбэлжэ. Малнуудайн байдаг дал- ба хашаа хорёонууд заагай- даа, заабарилдаагүй байхаар. Га- гаа үбэл, зельнко болон соло- умсараагүй, үдэр үдэрэйхээр жа малнуудаа эдюулнэ. Ма- үбэлэй үдэл бэлшээдэг буруу-

шаагданан метод энэ хэрэглэгдэ- нэн зандаа. Малай уналдаагай- наар эмхидхэгдэгүй байхаар. Малай- шадайн гэрнүүд сагаадагддаггүй, ушан, заагай зайдан байна. Лам- пануудын шэлгүй, керосин хо- до дуталдаг, түл абалгын эхилэн- шье наа, фонарь байхагүй, малай халат гэжэ мэтээр хангадаггүй байхаар. Нийтэ-политическэ худал- мэри малшадай дунда ябуулагд- нагүй. Улаан булан байхагүй, кино харуулагданагүй. Малшадын ду- ланга хубсаагаар хангадаагүй. Ва- ленька, даха, полушубка гэжэ мэтэ хубсаан нэгшэе малшанда үтэ- гүй.

Доодо-Торн гэжэ газарта 180 кубай малай гүүртэ байдаг. Гүү- ртэ даагшар Иван Трофимов хү- дэлмэрлэнэ. Энэ гүүртэн малнууд декабрь харын эхилнэ хойшо уй- тан байрада, дэбис-сэр муутай бай- даг дээрнээ эхээр туража байна. Энэ гүүртэ үбэл тэжээл, зельнко болон соломобо шэрээдүй байхаар. Бэшэше гүүртэнүүдэн нимэрхүү байдалтай. Тэд энэ ушарыг мэдэ- жэ байгаад, МТФ-е даагша Дмит- рий Тюткин гэшэ алдуу дутууну- даа усадхаха хэмжээ абаатуй.

Энэ колхозой гансахан эбэртэ бодо малай фермэ нимэ байдалтай болоо бэшэ. харин бэшэше мал- нуудын тон муу байдала байна. 700 гаран толгой мал дундаа доошо хүсэтэй, 200 гаран толгой мал туранхай болонхой. Заабарил- даагүй хүйтэн байрада арба гаран гахай түрэхэ гэжэ байна. Га- хайнуудайн байра уйтан, дэбис- харын муу, гахайнуудаа гансахан таряанай үлэгдэлүүдээр элээлүүд- дэг, унаар дутаадаг, үдэрэй хөр- дахин халуун эдэ эдюулхэ нэрэтэй аад, ёшоор эдюулдэгшэбгүй байха юм.

Тахяагайны фермэ (даагшан Анисья Иванова) байраар муу, за- набарилдаагүй байхаар. Зуугаад тахяа нэгэ землянка соо байна. Түмэр бочкоор хэйн пешэнгын утаа хаяна.

Энэ колхозой хүтэлбэрлэгшэд олзо доход эхэтэй налбар болохо- шубуу үсхэбэрлэгдэ ямаршье ан- харал табинаягүй. Шубуунай үбэл- жэхэ зохистой байра түхээрэгдэ- гүй, тэднине зүбөөр эдэлүүдгэ эмхидхэгдэгүй байха юм. Харуу- наан ба байра байдалай муу дэр- рэнэе шубуунай фермэдэ гараа бо- лохо ябадал үзэгдэнэ. Фермидэ да- гша нүхэр Иванова, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Грачкин гэшэд зохихо хэмжээ мүнөө хүрэтэр абаатуй.

Энэ колхоз мал үсхэбэрлэхэ жэ- лэйнгэ түсэбэе холо дүүргэгүй. Нимэ ушарнууд юундэ тохёол- дооб гэжэдэ, колхозой правлен ба партийна организади малай үбэлжэлгэдэ найнаар бэлдэхэлгэ хангаагүй, гүүртэ ба отарануудаа шалгадаггүй, малшадта бодото ту- халамжа үзүүлдэггүй дээрнээ бо- лоо гэжэ саяа хэлэдэ хэрэгтэй.

Малай үбэлжэлгэдэ «Красная зоря», «Заветы-Ильича», Лениний, Свердловэй нэрэмжэтэ, «Улаан- Бургалтай» колхозууд муугаар бэ- лдэхэн байна. Эдэ колхозууд типовой байрануудыг бариха түсэ- бүүдэ холо дүүргэгүй, зарим кол- хозуудын нэгшэе типовой шэнэ байра баряагүй байшо. Малнууд- дын уйтан байрануудаа байна. Эдэ колхозуудта кормушканууд байхагүй, малнуудайнгаа хүл дор- нь үбэл хаяжа үгэнэ. Минераль- на тэжээл малнуудтаа үгэнэгүй, уналалгыен найнаар эмхидхэнгүй. Тинмээнэ малнуудын эхээр муу- дажа, хүсээ эхээр гэжэ эхилэ.

Аймгүйсэдкомой культурно-гэгэ- рэлэй тага (даагшан нүхэр Григор- иев) малшадые культурнаар хангаха талаар юушье хэнгүй. Малай гүүртэнүүд ба отарануудаа улаан булангууд, библиотекэнүүд, радиопрёмнигууд байхагүй.

Малшадай дунда нийтэ-полити- ческэ худалмэри ябуулагданагүй, газет, журналууд абаашадана- гүй, лекци ба элидхэл хэдэнгүй. Партиин түүэтэй XIX съездын ма- териалуудыг малшадта ойлгуулаха талаар хүдэлмэри нулаар ябуула- дана.

Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын тага (даагшан нүхэр Дамбаев, главна зоотехнигынь нүхэр Бал- чугов, главна ветеринарна врач нүхэр Олзоев) малайнгаа үбэлжэл- гэе аймагйаа колхозуудай тэсэ- шэгүй муугаар үнгэрэгжэ байнэ мэдэжэ байгаад, малай үбэлжэлгэ- дэ байгаа дутуунуудыг дары усал- хаха хэмжээ абаатуй. Эднэр кол- хозуудай хоорондо хубай хооноор гүйлгэлдэжэ, хайран сагаа үнгэр- гэдэг зантай. Малшадта үнхөөрөө туналха, тэднэй алдуу дутуунууд- нын таряанай шалган зааха, то- дорхой заабари үгэхэ талаар бодо- то хэмжээ абаатуй.

Алдуу дутуунуудаа дары усалха- жа, малаа хоролтоогүйгөөр тобяр тарганаар ондо оруулхын түлөө анхарал хандуулхаар болоо.

Д. Доржиев, «Б.-М. үнэнэй» корреспондент.

«Брасный пролетарий» гэжэ Москваго заводой станок бүтээгшэд партиин XIX съездын шийдхэбэрлэнүүдтэ ажалай шон амаалтануудаар харуусана.

Тус предприятиеин цехүүдтэ үйлдэ- бэрин цилгэе уцастог бүхэ дээрэ бага болтохын түлөө социалистическэ мүр- сөөн дэлгэрэ Зауу токарнууд Нина Юшнэ ба Анастасия Малютина гэшэд ага мүрсөө үүсэба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу токарнууд Ни- на Юшнэ (зүүн гарнаа), Анастасия Малютина өөдөнгөөр бүтээгшэ детал- вуудыг үзэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОРИН АЙМАГТА УНШАГШАД ОЛОШОРНО

Аймагйаа библиотекын уншагдай тоо жэл бүри оло- шоржо, мүнөө 900 хүн Солон- хой. Энэ уншагшадтай хөө- рлөөдөөнүүд, литературна ун- шалганууд ходо үнгэргэгдэнэ.

Эдэхитэй уншагшадтай тоо- до Хорин дунда хургуулийн хурагшад В. Степанов, А. Хангалова, Ю. Солдатов, врач М. Николаева, 60 гаран наһа- тай нүхэд Федорев, Сотников болон бусад оролсоно.

Эндэ Г. Николаевагай «Ха- далга» гэжэ номоор уншагша- дай конференци наяр үнгэр- гэдэхээ бэлдэхэгдэжэ байна.

БАЛАЛАЙКЫН ОРКЕСТР ЭМХИДХЭГДЭЭ

Аймагйаа культурын бай- шангай дэргэдэ ород арадай хүржамэй инструмент — бала- лайкын оркестр эмхидхэгдэбэ. Энэнь 13 хүн хамбаалсан. Оркестры баянист Анатолий Марков хүтэлбэрлэнэ.

Тус оркестр шэнэ жэлэй концертын нэмэрнуудыг мүнөө бэлдэжэ байна.

ЭРХИМ КИНОМЕХАНИК

Кинофикациян аймагйаа та- нагай киномеханик Геннадий Агильдин аймцетрын ажал- шадта кино харуулгыг нилээд фэйжаруулжа эрхим киноме- ханигуудтай тоодо оронхой. Тэ- рэ хадаа энэ жэлэйнгэ түсэ- бье 110 процент дүүргэбэ.

А. Мангатханов.

РЕДАКЦИДА ЕРЭХЭН БЭШЭГҮҮД

Ажалай эмхидхэлэй нула дээрэнэ

Үргэн хэрэглэлэй эд бараа эхээр бүтээн гаргаха, тэрэнэй шанар ба ассортментыс улам хайжаруулха талаар нотагай промшленностиин предпрятинуудай урда харюу- салгатай зорилго табигдана. Тэд Хэжэнгын аймагйаа промкомбинат энэ зорилгэбо дүүргэжэ шаданагүй. Тус промкомбинат эд бараа эхээр бүтээн гаргаха, нотагай түүхэй эд хэрэглэхэ, бүтээн гаргадаг продук- шинингаа ассортмент олошоруулжа ба шанарынь хайжаруулха хэрэг- тэ анхарал багаар хандуулна.

Промкомбинат эд бараа бүтээн гаргаха гүрэнэй түсэбэе нарангаа нара бүри дүүргэнэгүй. Тинмээнэ ажалшадай ургажа байгаа эрилтэе хангажа шаданагүй. Тус комбина- дай дэргэдэ сабини, столарна, мо- до хөрөөдэлгын, хирпирисың цехүүд, оёдоллой мастерской бии юм. Тэд, эд цехүүд үйлдэбэрин түсэб дүүргэнэгүй, сабиниң цех үн- нэй хүдэлмэрилнэгүй. Промкомби- нат хирпирис ба нэвэстко эхээр, найн шанартайгаар үйлдэбэрлэхэ арга боломжотой байбашье, тэрээ- нээ мууса хэрэглэнэ. Мүн стол, стул, шкаф ба бусад мебель ехэ муу шанартайгаар гаргадаана. Саби- ниң цех, оёдоллой мастерской гу- тал ба хубсаага оёхо захяа улаан сар соо барихааа гадна, муугаар оёдог байна. Мүн энэхэ хүдэлмэ- рилгэшэд эд ба материалнуудыг арбилха хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулнагүй.

Эдэ бүхэ дутагдалнууд ажалай эмхидхэлэй нула дээрэнэ тохёол- доно. Комбинадай хүдэлмэрилгэ- шадэй дунда ажалай жаяг заршам нула.

Комбинадай дирекци мастери- ской ба цехүүдэй хүдэлмэригнэ хүтэлбэрлэдэггүй ба шалгадаггүй

байнэ. Эндэхэ хүдэлмэрилгэшэдэй дунда социалистическэ мүрсөөн ёшо тэдэгээр эмхидхэгдэнхэй. Мүр- сөөнэй дүнгүүд сар соогоо гар- гагданагүй. Тинмээнэ гүрүүлгэй дүй дүршэл бүгэдэн шадбары болгодоногүй. Сабхишад Бис- лаев, Шахов, Васильева, хүд- лэмэрилгэшэд Базаров, Базаро- ва ба бусад найнаар ажалдаа хя- дана. Үйлдэбэрин даалгабарине 120—150 процент дүүргэнэ. Комби- надай хүтэлбэрлэгшэд эд түрүү- шүүлэй дүй дүршэлыг дэлгэрүүлнэ- гүй.

Хүндэлэлэй доска байбашье, тэ- рэн дээрэ үйлдэбэрин түрүүлгэ- үннэй бэшэгдэнэгүй. Апрель на- раа хойшо эчэ доска дээрэ юушье бэшэгдэлгүй байхаар. Комбинадай хүдэлмэрилгэшэдэй дунда нийтэ- политическэ худалмэри нулаар ябуулагдана, лекци ба элидхэлүүд үнгэрэгдэнэгүй. Ханын газет ха- ала гаргадаана. харуулан ойлгуу- лаа агнтаи хэрэглэгдэнэгүй. Мүн «дайшалхы хууданууд» гаргада- нагүй.

Комбинадай директор нүхэр Рин- чино, парторганизациин секретарь нүхэр Жигитов үйлдэбэрин түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна. Тэднэр гэгэ- дэнги ябадалаа усадхаха гэжэ очго оролдоногүй. «Промкомбинат оч- до нимэ муугаар хүдэлмэрилгэшэ» гэжэн асуудала эдэ үхүлэдү «шэ- нэ жэлнээ хойшо найнаар хүдэлмэ- рилхэдэ» гэжэ ханаа амар харюу- садаг.

Гэгэдэлэе дары усалдажа, хүдэл- мэрэе эрд хайжаруулха зорилтэ промкомбинадай коллективэй урда табигдана.

Г. Чесанский.

Тобшо дохёонууд

Бани худалмэрилнэгүй. Кяхын аймагйаа Усть-Киренай сомоной Кв- ровой нэрэмжэтэ колхозо 1980 ою- до бани баригдана байна. Тэд, тэрэнэ мүүшөө хүрэтэр ашгалтада оруулагданагүй, хаалтатгай байхаар. Мүн тус колхозой фермэнүүд ба бригаданууд дээрэ бани үгы дээрэ- нээ ажалшадтай эрилтэ хангада- нагүй.

И. Цыцпов.

ШЭНЭ НОМУУД

«Роскинготоргын» Бурят-Монго- лой конторын номой магазинуудта дооро дурсагданан номууд худал- даандаа гаргагдана:

И. А. Печерникова.—«Гэр бүл- дөө хүүгэдэй хэдэг ажал ком- мунистическэ хүмүүжүүлгын зэбсэг мүн». Үнэнэ 50 мүнган.

Александр Межиров.—«Комму- нистикууд, урагшаа», шүлгүүдэй ба дуунуудай сборник. Үнэнэ 3 тү- хэриг 25 мүнган.

С. Р. Рафиков.—«Пластмассы». Үнэнэ 70 мүнган.

Д. А. Датовский.—«Барилгын организацинуудай гэр байрын —

коммунальна ажахые түсэблэгэ». Үнэнэ 3 түхэриг 35 мүнган.

Э. Р. Геллер, А. П. Калашнико- ва.—«Общая биология». Үнэнэ 6 түхэриг 60 мүнган.

А. Примковский.—«Номые бээе даагаад шудалагшадтай арга мето- дүүд тухай». Үнэнэ 1 түхэриг 05 мүнган.

В. Т. Давидиц.—«Бутчигай пам- ятка». Үнэнэ 80 мүнган.

И. О. Миллявский.—«Колхоз- ник-эрдэмтэ Т. С. Мальцев». Үнэнэ 70 мүнган.

С. Васильенко.—«Вокальна шэлэг- дэмэл зохёолнууд». Үнэнэ 7 түхэ- риг.

Түрүү хонишод

Цындымеева нотагай үүлтэрэй 107 эхэ хонинхоо 118 хурьга абаад, бүрин бүтэнээр түлжүүдэжэ байна. Мүн хонин бүриһөө 2,8 килограм ноохо хайшалһан ба 10 гарын турша соо 800 ажалта үлэр ололон байна.

Дунда-Худанай сомоной Лениний нэрэмжэтэ колхозой нүхэр И. Филипповагай даадаг отара 415 хо-

ниһоо 465 хурьга абажа, түлжүүлэ. Мүн Хэжэнгын сомоной Сталиной нэрэмжэтэ колхозой гү- шүүд Д. Тунжирова—100 хонинхоо 117, Б. Батуев—150 хонинхоо 171 хурьга абаан, нотагай үүлтэрэй хонин бүриһөө 2,6—2,8 килограм ноохо хайшалһан байна.

П. Содбоев.

Г. Д. САНЖЕЕВ.

БУРЯТ-МОНГОЛ ХЭЛЭНЭЙ ГРАММАТИЧЕСКА БАЙГУУЛГЫЕ ШЭНЖЭЛХЭ ТАЛААР АРСАЛДААТА АСУУДАЛНУУД

Тухай И. В. Сталиной бурят-монгол хэлэнэй грамматическа байгуулгын проблемэ үнхөөрөөгөн научнаар, истаскисаар, тус хэлэнэй хүг- тэ тоодоо хуули ёһонуудыг наар хараадаа абалсажа хэжэ зам нээжэ үгэнэ. Энэ хадаа бурят-монгол хэлэнэй дулгын онсо тусхай зүйлнүүд али болохоор элирүүлхэ ба ондоо хэлэнүүдэй зүйлнүүд мүн Н. Я. Маррай «хэлэн тур- шэ» нургаалһаа гаралан түдэе тус хэлэнэй байгуулга- лдан оруулха» гэжэн нэдэл- хээ хэлсээнгүй арсахые ха- лд.

Грамматикада монгол хэлэнүү- дэй гол хубинууд янхала- гаар элирхэйлэгдэн байба- гдэнэ научна талаараа хүсэд- той анализда оруулагддаггүй. Хэжээхэдэ, нарчинүүдэй до- бүүлэгүй али тодоор хубаа- лаагүй байдаг. Гадна, бурят- монгол хэлэнэй хэлэлгын гол шу- үрэ хубинууд болохо бодос- нэй (существительная) ба ша- ртэмдэгэй (прилагательная) үд тухай асуудал мүнөө хү- тодо бэшэ, арсалдаатай зан- байна. Глаголой категориуд мүн тингэжэ хэлээ зэргэ-

сандрийска лингвистическэ идея- нүүдтэ түшгэлдэг байһан латинска грамматикын заншалнуудыг дахажа, индо-европейскэ хэлэ- нүүдтэ бии байдаг бодос юумэнэй ба шанарта тэмдэгэй нэрэнүүд мүн баһал монгол хэлэнүүдтэшье тэрэл хэбээрэ байдаг юм гэжэ ямаршье ажгалтагуйгөөр баталан хэлэдэг. Тинхэ зуураа эдэ языковедүүдэй зариманинь ород хэлэнэй «рабо- чий», «столовая» гэжэ мэтын үг- нүүдэй нэгэн доро бодос юумэнэй ба шанарта тэмдэгэй нэрэнүүдтэ ха- маададаг шэнги, мүн бурят-монгол хэлэнэй «шулуун» гэжэ зэргын нэр- нүүд нэгэн доро бодос юумэ- нэй ба шанарта тэмдэгэй нэр- энүүд болохо шадха юм гэжэ ойлгодог. Энэ зэргэсүүлгые хордөө гүб гэжэ тоолохо арга- гүй, юуб гэжэдэ, эндэ тон он- доо удхатай үзэгдэлүүд байна. Мүн энээн шэнги «һайн» гэжэ зэр- гын үгэнүүд нэгэн доро шанарта тэмдэгэй нэрэ ба нарчин болоно гэжэ юм. Нүгөө зариманинь бодос юумэнэй нэрэнүүд мэдүүлэл соо орохолоороо, лексико-граммати- ческа ухаараа ба нэрэнүүдэй урда тээ ороод байхадаа, шанарта тэм- дэгэй нэрэ бэшэ байдагшье наа, гэрэнэй үүргэ дүүргэдэг, тинхэдэ шанарта тэмдэгэй нэрэнүүд, глаго- лой урда тээ ороод байхадаа, нар- чин үүргэ дүүргэдэг гэжэ хэлэдэг. Юумэнэй нэрэнүүд хамаанай ба хамтын падежэй формотой наа, шанарта тэмдэгэй нэрэнүүдэй тоо- до оролсодог гэжэ языковедүүдэй,

зариман мүн буруугаар ойлгодог байха юм.

Зуу гаран жэл энэһинээ урда гэжэ А. Бобровниковой хэлэнэ ёшоор наа, монгол хэлэнүүдтэ бодос юумэнэй ба шанарта тэмдэгэй нэрэнүүдэй орондо юумэнэй ба тэмдэгэй нэрэнүүд бии юм. Монгол хэлэнүүдтэ юумэнэй нэрэнүүд бол- бол синтаксическа байдалһаа бо- лог, индо-европейскэ хэлэнүүдэй бодос юумэнэй ба шанарта тэмдэг- гэй нэрэнүүдтэ адли байдаг, харин тэмдэгэй нэрэнүүд бүридэлтэ тэмдэгэй нэрэнүүдтэ ба аргын на- рчинүүдтэ адли байдаг.

Тинмэ болохоолоороо, бурят-мон- гол хэлэндэ билэ индо-европейскэ хэлэнүүдэйхилээ ондоо харилсаа- тай хэлэлгын гол хубинуудыг оло- ноди, тайлбарилан хэлэхэдэ: ондо- ондоо байгуулгатай хэлэнүүдэй хэ- лэлгын нэрэ хубинууд бие баегай- гээ нэлгээлсэдэг, зүгөөр хэзээдэ- шье тааралдан худалдадаггүй. Жэ- шээхэдэ, ородой «деревцо» (мо- дол), «железцо» (түмэр), «камень» (шулуун) гэжэ зэргын бодос юумэ- нэй нэрэнүүдэе ба тэдэнэй гара- нан «деревянный» (модон), «же- лезный» (түмэр), «каменный» (шу- луун) г. м. шанарта тэмдэгэй нэрэ- нүүдэе бурят-монгол хэлэн дээрэ оршуулхада, хэлэлгын нэгэ хубин тоодо, юумэнэй нэрэнүүдэй бүри- дэлдэ багтан ороно. Мүн лэ оро- дой «быстрота» (хурдан, түргэн), «хорошесть» (һайн), «красота» (сэ- бэр һайхан) гэжэ зэргын бодос юумэнэй нэрэнүүдэе тэдэнэй

«өһэдэйн»—«быстрый», «быстро» (түргэн), «хороший», «хорошо» (һайн) «красивый, красиво» (һай- хан) г. м. шанарта тэмдэгэй нэр- энүүдтэй ба нарчинүүдтэй хамта оршуулхада, баһа хэлэлгын нэгэ хубин тоодо, тэмдэгэй нэрэнүүдэй бүридэлдэ багтан орохо юм. Энэ тусхай зүйлэе гэжэ гү, али бурят- монгол хэлэнэй хэлэлгын хубинууд- дай тусхай янзын харилсаа хараа- даа абаагүй дээрнээ энэ хэлэндэ нэрэнүүдэе хэлэлгын тус тус хуби- нуудта хубаарилһан лексико-грам- матическа хубаарилга хордөө үгы юм гэжэ зарим языковедүүд үнгэр- хэдөө хэлэнэй байгаа.

Эгээ һүүлэй үдэл энээн тушаа шэнэ ханамжа гаража байна. Тэрэ ханамжын ёшоор, бурят-монгол хэ- лэндэ хоёр бэшэ, харин хэлэлгын дүрбэн нэрэ хуби бии гэжэ тоолог- доно:

а) бодос юумэнэй нэрэнүүд; эдэ нэрэнүүд гансал хамаанай падеж- дэ байбал, бусад нэрэнүүдэй элри- хэйлэгшэ болохо шадхаа: «малай хорёо» г. м.;

б) юумэнэй нэрэнүүд; эдэнэр бусад нэрэнүүдтэ шадарлажа, элри- хэйлэгшэ болодог, тинхэ зуураа өгөлчөөно ойлгомжонуудыг тэм- дэгдэдэг бэшэ, харин бодото юумэ- нуудыг харуулдог; «шулуун бай- ша» г. м.; хургуулийн грамматик- када эдэ нэрэнүүдэе бодос юумэ- нэй нэрэнүүдэй бүридэл доторхи бодосой нэрэнүүдтэй тусгаар бүлэг болгон илгэжа болоно;

в) шанарта тэмдэгэй нэрэнүүд; эдэнэр имагтал юумэнэй шанар харуулдаг: «улаан сэгсэг» г. м.;

г) тэмдэгэй нэрэнүүд; эдэнэр юумэнэй ба үйлын шанар тэмдэг, мүн абстрагировалан абаһан шанар тэмдэг харуулдаг: «хурдан морин», «хурдан ябана» г. м. Эдэ тэмдэгэй нэрэнүүдэй бурят-монгол хэлэндэ

бин байһан ушар тус хэлэндэ абст- рагировалагдан шанар тэмдэгтэй бодос юумэнэй нэрэнүүд гү, али аргын нарчинүүд үгы юм гэжэн уд- хатай бэшэ. Хургуулийн грамматика эдэ тэмдэгэй нэрэнүүдэе ша- нарта тэмдэгэй нэрэнүүдтэй бүри- дэл дотор үлөөшэ зуураа тусгаар бүлэг болгон илгэжа болоно.

Ямар нэгэн ном гү, али научна худалмэри соо, эхин ба дундй хургуу- лийн учебник соо бурят-монгол хэлэнэй хэлэлгын гол нэрэ хубинуудыг доёршье, дүрбэншье гэжэ тоо- лоһон байгааһье наань, хэлэлгын эдэ нэрэ хубинуудыг үлэмжэ нари- наар, ёһото гүрэнгүүгөөр шэнжэлхэ зайлашагүй шухала байна. Мянэй ханахада, бурят-монгол хэлэндэ хэлэлгын нэрлэгдэн дүрбэн гол нэрэ хубинуудай бии байһаниһы дамжагтуй, зүгөөр заримдаа бодос юумэнэй ба юумэнэй нэрэнүүдэй илгаань («монгол морин» гэжэ мэт- тын жэшэ дээрэ) тодо бэшэ бо- лошолог гэжэ юм гү, али үгыһье наа, шанарта тэмдэгэй ба тэмдэгэй нэрэнүүдэй хоорондох илгаада ор- ходоо тэдэнэй илгаань бага обёо- рогдосотой байдаг.

Монгол хэлэнүүдэй глаголой систе- мээ абажа хэлээл, мүнөө хүрэтэр научна баримтатгай нэгэ нанал бай- даггүй: гансал категори (жэшээл- хэдэ, эрээдүй сагай причастн) бай- һан аад, нэгэн гэгэл, саглуулан формо, хоёр гэгэл, причастна формо, үгыһье наа, глагол-нэрын формо гэжэ байжа «нэрлэгдэдэг». Мон- гол хэлэнүүдэй глаголой системэдэ, манай ханахада, доро заагдан дүрбэн булэг илгаруулаа наа, үлэм- жэ зүб байха ёһотой (тэдэнэй син- таксическа хэрэглэгдэсэн лексико- морфологическа уг удхаһаан боло- дог):

а) толорхойлоо хөөрөөн нахло- несини формонууд; эдэнэр имаг-

тал хэлэгшэ болон хэрэглэгдэдэг, тинхэдэ сагай категориой байдаг; б) ханданан формонууд гү, али захиран хусэһөө наклонениин формонууд; эдэнэр имагта хэлэгшэ болон хэрэглэгдэдэг, тинхэдэ али тоогүүгөөр гараһан, суффисгүй нуорай категориой аад, сагай категориной тула удхаараа гансал эрээдүй сагта хамаадаһан байдаг; в) причастинууд; эдэнэр түрүү- шын (вербуи финитиум), бүлгүүдэй глаголуудһаа илгаржа мэдүүл- лэйлэй ямаршье гүшүүн болохо ба падежнүүдээр хубилха шадалтай юм; г) деепричастинууд; эдэнэй зариманинь дахалдан үйлэ, нүгөө- дуулын ушарлаһан үйлэ тэмдэг- лэдэг, модальна талаараа али тодо тула мэдүүлэл дотор тодорхой бай- рааа олжо хэрэглэгдэдэг.

Бурят-монгол хэлэндэ причастна ба деепричастна формонуудыг тус- гаар хэлэлгын хубинууд болгожо илгэжа ябадалы зүб гэжэ тооло- хоор бэшэ, юуб гэжэдэ, причастни- нууд тус хэлэндэ дстоодо удхаа- раа, бүхэ лексико-грамматическа талаараа бусад хэлэнүүдэйхилээ үлүү глаголой шанартай байдаг, тинмээнэ эдэнине ород хэлэнэйхилэ адли хургуулийн терминологээр глаголоһоо гараһан шанарта тэмдэг- гэй нэрэ гэжэ болохогүй: мүн тинмэ ёшоор деепричастинуудыг глагол- хоо халгаагшадгүй юм, тэднине глаголоһоо гадна нарчинүүд гэжэ баһа болохогүй.

Тинмэ болохоолоороо, хэлэлгын хубинууд имагта мэдүүлэлэй гү- шүүднээ дулдададаг гэжэ номлодог байһан «хэлэн тухай шэнэ нургаа- лай» заабар-нь бурят-монгол хэл- нэһиһе матегиалаар лаблагдан баталагданагүй. Тус хэлэндэ хэлэл- гын хубинуудай мэдүүлэл соохи (үзэгшэһын 4-хили юурта)

